

Laatste woorden...

Het bijbelboek Openbaring

Gemeente
Bijbel Studie

Lezen in een open houding

Een bepaald soort boek

De Openbaring van Johannes is een voorbeeld van een bepaald type profetische literatuur, namelijk dat van de *apocalyp-tiek*. Ook het boek Daniël is daarvan een voorbeeld. In het jodendom uit de tijd van het begin van onze jaartelling waren nog vele andere apocalyptische geschriften bekend, die echter niet in de Bijbel zijn opgenomen.

Apocalyps betekent ‘onthulling’. Het gaat om de onthulling van de voor menselijke ogen verborgen geestelijke krachten die de beslissende rol spelen in de gebeurtenissen die leiden tot het einde van onze oude wereld en de komst van Gods nieuwe wereld. De aardse geschiedenis is op verborgen wijze het toneel waarop God en satan om de overwinning strijden. Naarmate die strijd naar het beslissend hoogtepunt gaat, wordt het leven op aarde ondraaglijker. Gelovigen hebben in die crisisperiode veel te lijden. Apocalyp-tische geschriften geven gelovigen inzicht in de chaos van het lijden, en bieden troost en bemoediging met het uitzicht op de uiteindelijke komst van Gods Koninkrijk.

Geen dictatuur van uitlegkundige schema's

Talrijk zijn de uitleggingen van het laatste bijbelboek. En ze lopen zeer uiteen. De uitleg wordt vaak bepaald door een uitlegkundig schema. Een nuchter, open gesprek over de ‘ware uitleg’ is dan moeilijk te voeren. Omdat het niet gaat om de

uitleg van een tekstgedeelte, maar om een uitlegkundig schema waarin dat tekstgedeelte moet passen.

We laten enkele veel gehanteerde uitlegkundige schema's de revue passeren:

● Allereerst de *tijdgebonden verklaring*. Deze gaat er van uit dat Johannes in beeldende taal spreekt over gebeurtenissen uit zijn eigen tijd. Christenen weigerden de Romeinse keizer goddelijke eer te bewijzen. De Openbaring van Johannes moet uitgelegd worden tegen de achtergrond van de christenvervolgingen die van deze weigering het gevolg waren in het tweede deel van de eerste eeuw van onze jaartelling. Het beest uit de zee (hoofdstuk 13) is dan bijvoorbeeld keizer Nero.

● Vervolgens is er de *wereldhistorische en kerkhistorische verklaring*. Deze duidt de visioenen als beelden en voorzeggingen van wat er in de loop van de geschiedenis van wereld en kerk zal gebeuren. Hier blijkt de eigen tijd van de uitlegger steeds een grote rol te spelen. Zo waren ten tijde van de kerkhervorming reformatorische uitleggers gewoon de paus van Rome ten tonele te voeren als het beest uit Openbaring 13.

● Een derde belangrijk schema is dat van de *eindtijdelijke verklaring*. Volgens deze visie gaat het in de gebeurtenissen uit de hoofdstukken 6 t/m 19 niet meer om de geschiedenis waarin wij nu leven. Deze is beëindigd met de opname in de hemel van de christelijke gemeente. Op aarde is daarna de eindtijd aangebroken. Deze duurt zeven jaar en staat bekend als de periode van de ‘grote verdrukking’. In die

Die Gemeinde

De geschiedenis die het laatste bijbelboek beschrijft is als een wenteltrap waardoor je steeds een verdieping hoger door hetzelfde punt gaat, tot je eindelijk boven bent.

tijd komt op aarde de strijd tussen God en de satan in de beslissende fase, met Israël in het brandpunt van die strijd. Deze eindtijd loopt uit op de bekering van het Israël, de verlossing van Israël uit de macht van zijn vijanden en de vestiging van het duizendjarig vreedrijk (Openbaring 20:1-6). Daarna volgt de definitieve afrekening met de satan, het laatste oordeel en de komst van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

Het komt er in de studie van de Openbaring van Johannes op aan zich niet gevangen te laten zetten in een uitlegkundig schema. Het laatste bijbelboek is geen spoorboekje of puzzelboek, maar bloedwarme geloofsliteratuur van en voor christenen, midden in de chaos van het wereldgebeuren. De uitleg moet niet mikken op een rationele verklaring van de visioenen die onze nieuwsgierigheid bevredigt. Het gaat om ontvankelijkheid voor wat Johannes en de christenen van zijn tijd meemaakten aan verdrukking, ontzetting, angst en geloof. Om ontvankelijkheid voor wat toen gebeurde en om

herkenning daarvan in ons eigen heden.

In deze houding gaan de besproken schema's in elkaar overlopen. De uitleg moet allereerst focussen op de gebeurtenissen uit Johannes' eigen tijd. Maar die geschiedenis is doorzichtig: toekomstige gebeurtenissen in de wereld- en kerkgeschiedenis schemeren er al doorheen. ‘De geschiedenis herhaalt zich’. Het beest uit Openbaring 13 duikt in de loop der tijden meerdere malen op, tot het eindelijk voor de beslissende confrontatie verschijnt. Hetzelfde gebeurt telkens opnieuw, tot het in de eindtijd definitief gebeurt. De geschiedenis die het laatste bijbelboek beschrijft is als een wenteltrap waardoor je steeds een verdieping hoger door hetzelfde punt gaat, tot je eindelijk boven bent.

GESPREKSVRAGEN BIJ DE INLEIDING

1. Vertel in het kort iets over uw gedachten over de Openbaring van Johannes en welke verwachting u hebt van de bijbelstudie over dit boek.
2. In de Openbaring van Johannes komt het woordje ‘als’ heel vaak voor. Zie 1:13; 4:7; 9:7-10; 13:2, 11; 21:11, 18. Wat zegt dat over de manier waarop je het boek moet lezen: letterlijk of figuurlijk?
3. Wie begrijpt het meest van het laatste bijbelboek – denkt u –: een bijbelgeleerde die jaren in alle rust achter zijn bureau op dit boek heeft zitten studeren of een christen die om zijn geloof wordt vervolgd in een antichristelijke dictatuur? Licht uw antwoord toe.

1

Laatste woorden over de Schrift en Christus

LEZING: OPENBARING 1

Het boek Openbaring kun je een voorbeeld van goddelijke humor noemen. De schrijver – een overtuigd volgeling van Jezus – is verbannen naar een klein eilandje. Kennelijk met de bedoeling om hem monddood te maken. Hier, op het eiland Patmos, krijgt hij openbaringen, visioenen en omdat hij gehoor geeft aan de opdracht om op te schrijven wat hij allemaal ziet en hoort, hebben wij eeuwen nadien een intrigerend boek in handen. De door de Romeinse overheid monddood gemaakte Johannes wordt de auteur van een fascinerend boek dat tot op de dag van vandaag mensen blijft boeien. Als dat geen goddelijke humor is!

UITLEG

● *Openbaring 1:1-3:*
Johannes krijgt dingen te horen en te zien die eigenlijk te gek zijn voor woorden, zo fascinerend is het allemaal. Wat hij ziet en hoort heeft alles met God en Christus te maken. Daarom is de benaming van het boek ‘Openbaring van Johannes’ een beetje misleidend. Het gaat om de laatste dingen die God door middel van zijn dienaar Johannes aan de gemeente heeft willen doorgeven. Opvallend is de zaligspreking in vers 3. Wie voorleest en wie horen zijn gelukkig. De woorden ‘openbaring’ en ‘profetie’ worden naast elkaar gebruikt.

● *Openbaring 1:4-8:*
De adressering van dit fascinerende boek is zo concreet als het maar kan: aan de zeven gemeente in Asia, dat is het huidige Turkije. In vers 11 worden deze gemeenten bij name genoemd, terwijl zij in de hoofdstukken 2 en 3 afzonderlijk worden aangesproken. De woorden die Johannes heeft gehoord en gezien, is openbaring en is ten diepste openbaring van Jezus Christus. Christus wordt hier heel opvallend ‘betrouwbare getuige’ genoemd. In het leven, in de opstanding, in het sterven van Christus is het woord van God zichtbaar, tastbaar geworden. Zie ook 1 Johannes 1:1-3!
Deze Christus komt en iedereen zal Hem zien, ook die Hem om het leven brachten. Zoals God in Christus naar ons toekwam, zo zal Hij komen in Christus, de verhoogde Heer. Let op: God wordt hier de Heer die is, die was en die komt genoemd. Gods tegenwoordigheid nu, in het heden, gaat voorop.

informatie

‘Openbaring’ is de vertaling van het woord apokalupsis. Het gaat om de ont-hulling van zaken die verborgen zijn en het woord betekent letterlijk ‘de bedekking wegnemen’. Het woord ‘profetie’ (zie vers 3) houdt meer in dan toekomstvoorspelling. Het gaat in de profetie allereerst om het ‘zo spreekt de Heer’. Dit heeft ook alles met het heden te maken.

● *Openbaring 1:9-10:*
Johannes spreekt mensen aan die net als hij onderdrukt worden. Die druk komt van de Romeinse overheid, waarin maar één de kurios, de heer is en dat is de keizer van Rome. Christenen geloven dat Jezus de Heer is en zo wordt het getuigenis van Johannes over God en over Jezus niet getolereerd. Daarom is Johannes verbannen naar Patmos, een klein eilandje in de Egeïsche zee, nabij Griekenland. Hier heeft deze verbannen getuige een ontmoeting met Jezus de Heer. In vers 9 komen we drie woorden tegen die zeer kenmerkend zijn voor Johannes en vele gelovigen met hem (ook nu nog). De *getuige* (Grieks: martus) werd *verdrukt* (werd martelaar), maar *volhardde* in zijn geloof.

● *Openbaring 1:11-20:*
De manier waarop Christus aan Johannes verschijnt, is opmerkelijk. Hij ziet er uit als een mens. De benaming ‘Mensenzoon’ geeft heel veel meer aan dan dat Jezus mens was. De uitdrukking sluit aan bij Daniël 7:13 en 14, waar de mensenzoon omschreven wordt als een heerser. Hier in vers 13-16 is Hij een bijzondere verschijning. Het lange gewaad en de gouden band waren de kleding van de priester (zie Exodus 29:5). De haren, wit als wol of sneeuw, herinneren ons aan de belofte van de profeet in Jesaja 1:18 en het gebed

van David in Psalm 51:9. Christus is de Heer die reinigt en loutert. Vandaar de ogen die als een vlamvend vuur zijn. De voeten van de mensenzoon zijn als koperbrons, in een oven gloeiend gemaakt. Dit beeld herinnert ons aan Daniël 2:31-45, waar een beeld wordt beschreven met voeten van ijzer en klei. Het gaat hier om rijken die ten onder zullen gaan, vanwege hun zwakke basis. De stem van de mensenzoon is in overstemming met zijn macht. Het scherpe, tweesnijdende zwaard (vers 16) herinnert aan de beschrijving van het woord van God in Hebreëen 4:12. Zo verschijnt de mensenzoon aan Johannes als de Heer van leven en van dood. Geen wonder dat Johannes ontzet is. Tenslotte wordt verwezen naar de boodschappers (de engelen) van de gemeenten en de gemeenten (de kandelaars, de standards) zelf. Christus, de eerste en de laatste, is en blijft de Heer van de gemeente.

GESPREKSVRAGEN

1. Is er in uw beleving verschil tussen de woorden van de Heer lezen en ze horen?
2. Wie spreekt u het meeste aan, de Heer die *is*, de Heer die *was* of de Heer die *komt*?
3. In vers 20 wordt voor de gemeente het beeld van de kandelaar gebruikt. Is uw gemeente een kandelaar? Waarin?

2

**Laatste woorden
over de kerk**

LEZING: OPENBARING 2 EN 3

In onze tijd staat het individu centraal. Ook in de kerk, zo lijkt het. Het gaat om mijn beleving.

Als ik het maar goed heb.

Als er maar liederen gezongen worden die mij aanspreken.

Geloven is toch iets heel persoonlijks? Het lijkt alsof ook in de kerk de klant koning is. De laatste woorden over de Schrift en over

Christus zijn gericht aan de gemeente. Geloven is inderdaad iets persoonlijks, maar het is nooit individualistisch. Het geloof in de levende Heer is altijd ook het geloof, zoals dat met ‘alle heiligen’ beleefd wordt (zie Efeze 3:18).

In Openbaring zijn de laatste woorden over de Schrift en over Christus gericht aan de gemeente.

UITLEG

● *De tastbare, aanwijsbare gemeente*

De gemeente van Christus mag gezien worden als de wereldwijde gemeenschap van hen die in Hem geloven. De gemeente is ook heel concreet, tastbaar, aanwijsbaar, plaatselijk. De woorden die Johannes hoort en ziet, richt hij tot de gemeenten in Efeze, Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardes, Filadelfia en Laodicea, zeven steden in het huidige Turkije. Van deze gemeenten is niets meer over. Van de steden, waarin ze gelegen waren, hebben archeologen zaken opgegraven.

In vers 2:2 staat dat Jezus wandelt tussen de kandelaars. Hij is dus te midden van de gemeente. Deze formulering is breder dan de uitspraak van Jezus in Matteüs 18:20, waar Hij zegt aanwezig te zijn in elke samenkomst van de gemeente.

● *Het wezen van de gemeente*

Wat is de identiteit, het wezen van deze gemeenten? Het zijn gemeenten die hun identiteit aan Christus ontleen. Een gemeente, los van Christus, is ondenkbaar. Zo krijgt Efeze haar identiteit van ‘Hem die de zeven sterren in zijn rechterhand houdt en tussen de zeven gouden lampenstandaards verblijft’. De gemeente in Smyrna krijgt het woord te horen van Hem die de eerste en de laatste is, de Heer die dood was en nu leeft. De Heer van de gemeente in Pergamum is Hij die het scherpe, tweesnijdende zwaard heeft (het woord!). Thyatira is de gemeente die gemeente is omwille van Hem die de Zoon van God is. De gemeente van Sardes is de gemeente van Hem die zijn volmaakte Geest gezonden heeft (zie Jesaja 11:2) en

de Heer is van heel zijn gemeente. Filadelfia mag geloven in de Heer die heilig en betrouwbaar is. En de laatste van de zeven, Laodicea, ontleent haar identiteit aan Hem die wérkelijk betrouwbaar is en betrokken was bij Gods scheppingswerk. Zo heeft elk van de zeven gemeente als het ware een stukje van Christus in zich.

De gemeente is niet los te zien van Christus. Zonder Hem is de gemeente niet meer dan een religieus gezelschap van mensen met een vaag vermoeden ‘dat er meer is’.

● *Het steeds terugkerende refrein*

Het telkens terugkerende refrein in de brieven aan deze gemeenten is: ‘Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tot de gemeenten zegt’. Dit gaat verder dan het lezen uit de Bijbel en de verkondiging van het woord, in wat voor vorm ook. Het gaat om wat de Geest van God tot de gemeenten zegt. De Geest wil ons werkelijk doen horen wat de Heer tot ons te zeggen heeft.

● *Erkenning, correctie en belofte*

Drie dingen zijn opvallend in de brieven aan de zeven gemeenten: ze krijgen erkenning, ze worden gecorrigeerd en ze ontvangen een belofte. Zo krijgen de gemeenten erkenning voor hun inspanningen, volharding, waakzaamheid (Efeze), moed om te lijden (Smyrna), dapper getuigenis (Pergamum), groei (Thyatira) en standvastigheid (Filadelfia).

De gemeente heeft daarnaast ook correctie nodig. Steeds weer klinkt ‘Ik heb tegen u’. De gemeente is allerminst volmaakt. Ze bestaat uit zondaren. Vijf van de zeven

gemeenten (Smyrna en Filadelfia zijn uitgezonderd) hebben hervorming nodig. Efeze is haar eerste liefde kwijtgeraakt. Pergamum staat onverschillig tegenover dwaalleer. Thyatira duldt immoreel gedrag. Sardes is onverschillig en lusteloos en Laodicea verkiest luxe en rijkdom boven het leven door de Geest.

Dan is er ook de belofte: de levensboom (Efeze), de lauwerkrans (Smyrna), de witte steen (Pergamum), de morgenster (Thyatira), de witte kleren (Sardes), een zuil in de tempel (Filadelfia) en eten en heersen met Christus (Laodicea).

Zo worden de gemeenten toegerust tot liefde (Efeze), om te lijden (Smyrna), om van de waarheid te getuigen (Pergamum), om heilig te zijn (Thyatira), om authentiek te zijn (Sardes) om als gezonden te leven (Filadelfia) en om dat wat we ontvangen in dienst van God te stellen (Laodicea).

GESPREKSVRAGEN

1. Onderkent u in de gemeente de geest van individualisme? Hoe uit zich dat en wat zou hier tegen te doen zijn?
2. Veel mensen zijn teleurgesteld in de kerk omdat deze niet aan hun verwachtingen voldoet. Wat mogen mensen van de gemeente verwachten?
3. Wat denkt u van de volgende uitspraak: ‘Geen enkele plaatselijke gemeente vertoont de volheid van Christus’. Als dit waar is, wat betekent dit dan voor onze relatie met andere kerken en geloofsgemeenschappen?
4. Wat zegt het u dat Jezus zich ophoudt te midden van de gemeenten (meervoud)?

3

Laatste woorden over de eredienst

LEZING: OPENBARING 4 EN 5

Alsof je zo de Ridderzaal binnenkijkt, terwijl de koningin de troonrede voorleest – nee, nog meer dan dat. De glorie en overweldigende pracht van deze troonzaal wordt door niemand in de wereldgeschiedenis geëvenaard. Hier kijk je werkelijk de ultieme troonzaal binnen en word je deelnemer aan een eeuwige eredienst.

UITLEG

Johannes kijkt naar binnen, rechtstreeks de hemel in. Het visioen laat hem God zien op zijn troon, in stralende en kostbare kleuren. Hij ziet een hemelse hofhouding die er niet is voor de sier, maar voortdurend God eert. De ware eredienst, dag en nacht. Er zijn herkenbare wezens (24 oudsten) en verbijsterende wezens (alsof het diergestalten zijn), die voortdurend God eren. Een doorlopende lofprijzing. Maar dan verandert het beeld.

Een Ander komt in het centrum, beschreven als een lam dat geslacht is, maar ook als overwinnende leeuw: Jezus Christus. Uit de hand van God ontvangt Hij de boekrol, waarmee Hij de wereld loskoopt van het kwaad. Dat is een zo overweldigend gebeuren, dat iedereen er ondersteboven van is.

De eerste indruk is overweldigend en verkondigt aan zwakke en vervolgte christenen uit alle tijden een krachtige boodschap: God regeert op de troon en Jezus bevrijdt van alle kwaad. Uiteindelijk komt alle lofprijzing, alle eredienst er op neer, dat mensen en wezens dat erkennen en uitzingen. Het plaats niet alleen de aardse glorie in de schaduw, maar ontnemt alle kracht aan vijandige machten.

Hoofdstuk 4:

Dit hoofdstuk schildert de eeuwige dienst van lofprijzing en aanbidding rondom God op zijn troon. Johannes neemt details waar, die hij met woorden en beelden van toen probeert te beschrijven. Maar je merkt meteen: het is onbeschrijfelijk. Er is veel kleur – alle kleuren van regenboog en edelgesteente. Er is veel te horen en te zien: bliksemschichten, donderslagen, geraas, lofprijzing, spreekkoren of zangkoren, 7 fakkels die de Heilige Geest uitbeelden, een spiegelende zee (wellicht beeld van de volkerenzee die uiteindelijk tot rust is gekomen en pas nu Gods heerlijkheid kan weerspiegelen).

De opstelling is concentrisch: God zit centraal op de troon, er omheen een kring van 24 oudsten op hun tronen (meestal uitgelegd als de raad van Jezus' gemeente uit Israël en kerk) en vlak rondom of wel-

informatie

Wat is die *boekrol* in Gods rechterhand? De uitleggers verschillen van mening: het boek Openbaring zelf, het boek van de levenden, de uiterste wil van God, de beschrijving van de eindtijd, de tekst van het oordeel. Een boeiende overeenkomst vinden we in Jeremia 32, waar een loskoopakte ongeveer zo beschreven wordt als deze boekrol. Jeremia moet een akker van zijn neef terugkopen, zodat die weer erover kan beschikken. Zo koopt Jezus mensen terug voor God en de boekrol beschrijft op elk (apart verzegeld) vel perkament hoe dat gaat gebeuren. Hij bevrijdt de aarde van de slavernij van zonde en dood.

licht onder de troon als dragers zijn 4 troonwezens (die volgens rabbijnen vuur zweten uit ontzag voor God).

Hoofdstuk 5:

En dan opeens: verandering! Er komt een nieuwe persoon in beeld, maar pas wanneer er een dramatisch moment is geweest. God heeft in zijn rechterhand een boekrol – wie is het waard die te openen? Conclusie: Niemand! Totdat het lam in beeld komt dat er uit ziet alsof het geslacht is. Bizar idee voor mensenlogica. Een geslacht lam is geen toonbeeld van kracht en waardigheid. Maar in Gods wijsheid ligt dat anders. Het lam is ook de leeuw uit Juda – Jezus Christus, die overwint door zijn eigen bloed te geven. Daarom mag Hij alleen de boekrol aanpakken en Gods geschiedenis met de aarde afwickelen. Het levert opnieuw een reusachtige uitbarsting van lof en aanbidding op – nu voor Jezus, die mensen vrijkoopt uit alle volken en omstandigheden.

SAMENVATTING

De kerk van toen (klein, machteloos, vervolgd) heeft ongetwijfeld dit visioen verstaan als een geweldige troost en aanmoediging. Niet de vijandige macht van Rome

bepaalt de wereldgeschiedenis, maar de macht van de gedode en opgestane Heer Jezus Christus. Een klein detail maakt dat nog eens duidelijk: God is omringd door oudsten. De raad van de vervolgte gemeente zit rondom God zelf in het centrum van Gods macht.

Wij leven niet in vervolging. De vijandige machten verhullen zich en maken liever gebruik van verleiding dan van brute macht. Maar oorlog is het nog steeds. Met dit verschil: Jezus. Hij zal de geschiedenis van de aarde afwickelen en zijn mensen vrijkopen. We zeggen daarvan: het is er al. En meteen ook: het moet nog komen. Het is er al, omdat Jezus het beslissende offer als Lam van God gebracht heeft in zijn lijden en sterven. Het is er nog niet, omdat de wereldgeschiedenis nog afgerond gaat worden.

GESPREKSVRAGEN

1. Wat zegt dit bijbelgedeelte over het uiteindelijke doel van onze eigen samenkomsten als gemeente?
2. Welke machten vallen in dit visioen door de mand?
3. Op welke wijze herkent u de spanning tussen 'al aanwezig' en 'komend' in uw eigen geloofsleven?

4

**Laatste woorden
over het kwaad**

LEZING: OPENBARING 6 EN 7

Alsof je een aardbeving meemaakt – alles wordt chaotisch, instabiel, onzeker, alle veiligheid verdwijnt, alle vaste punten worden onbetrouwbaar. Dat gebeurt er als het oordeel van God over de aarde losbreekt. Een oordeel dat op zich geen verrassing is, want het is al eeuwenlang aangekondigd.

Maar nu gaat het gebeuren, met enorme gevolgen voor mensen en schepping - en voor de vervolgd gemeente die meemaakt hoe het kwaad eerst losgelaten en dan vernietigd wordt. Jezus' martelaren komen daar waar ze thuishoren: vlakbij Gods troon.

UITLEG

● Dit zijn teksten voor gemengde gevoelens! Zoveel ellende, bloeddorst, losbrekend kwaad! Als God zijn beschermende

hand van de aarde wegneemt, barst de in toom gehouden hel los. Elke zegel die Christus openbreekt, heeft zijn eigen gevolgen. Stap voor stap wordt de aarde bevrijd en het kwaad vergolden. Wat ook in beide hoofdstukken fel oplicht, zijn de mensen, die vasthouden aan het getuigenis van Jezus. Sommigen kost het hun leven, anderen worden bewaard, maar in alle gevallen getuigen ze van hetzelfde feit: Jezus is overwinnaar! Wie met Hem leeft (en indien nodig sterft), is medeoverwinnaar. De martelaren van toen en uit de kerkgeschiedenis en uit onze toekomst vinden uiteindelijk hun terechte plek: vlakbij de troon van de levende God.

● **Hoofdstuk 6:**

Christus opent de 7 zegels. Bij elk opengebroken blad is er actie. Vier ruiters komen achter elkaar op. De eerste is niet Christus (die komt later in Openbaring als ruiter op bij de eindstrijd), maar waarschijnlijk (een voorafbeelding van) de antichrist, die succesvol is in oorlog voeren. Maar het is een bloeddorstige oorlog, gericht op het slachten van elkaar - de tweede ruiter rijdt dan ook op een bloedrood paard. De derde ruiter is de hongersnood, die altijd meekomt in het kielzog van oorlog en geweld. Opvallend detail: de eerste levensbehoeften worden op de zwarte markt onbetaalbaar, maar luxe als olie en wijn blijven ruim voorradig – vast en zeker voor de machtigen/rijken. De vierde ruiter op het vaalgele paard is de dood in persoon. Zwaard, hongersnood, dodelijke ziekte en verscheurende wilde dieren volgen hem. Een bijzonder intermezzo toont een schokkend en troostend

informatie

Op de tempelberg in Jeruzalem was onder het brandofferaltair een soort *put*, waarin het bloed van de geslachte dieren liep. Aan de voet van het altaar in de rotskoepel op het tempelplein nu is er nog steeds een holte die 'de put van de geesten' heet. De gelovigen onder het altaar zijn dus slachtoffer geworden van de vervolging van de gemeente uit alle tijden. De eerste hoorders en lezers van Openbaring herkenden ongetwijfeld zichzelf daarin. Dit detail van het visioen beloofde hen de terechte vergelding van alle wreedheden die ze hadden ondergaan als volgelingen van Jezus. Bij de 12 stammen van Israël, die genoemd worden, ontbreken Dan en Efraim, wellicht omdat ze berucht waren vanwege hun afgoderij.

tafereel: gelovigen die om hun geloof geslacht zijn, maar zich nu vlakbij God bevinden. Nog is hun aantal niet vol – een teken van Gods geduld met vijandige mensen. En dan is er de aardbeving. Aarde, zon, maan, sterren (allemaal als afgod vereerd!) verliezen alle stabiliteit voor het aangezicht van God en het Lam.

● **Hoofdstuk 7:**

Voordat de volgende oordeelsgolf losbarst, is er eerst bescherming voor twee uitzonderlijke groepen: de 144.000 Israëlieten en de enorme menigte uit alle volken. De eerste groep moet je letterlijk nemen, lijkt mij: Messiasbelijdende Joden uit de twaalf stammen. De eerste portie van de oogst van gelovigen die onaan-tastbaar worden voor het oordeel vanwege de tekenen op hun hand en hoofd (zoals tot op vandaag orthodoxe Joden tekenen dragen). De menigte is de oogst zelf. Alle volgelingen van Jezus die dwars door de grote verschrikking zijn gekomen. Ze zullen voor altijd in de onmiddellijke nabijheid van hun Heer zijn, de meest glorieus plek van de eeuwigheid. Daar verdwijnt tenslotte al hun verdriet door Gods hand.

SAMENVATTING

De beschrijving van de rampen in Openbaring maakt dat wij mensen in het rijke westen het meestal met zorg en afschuw lezen (of het ongelezen laten). Een onderliggend motief is waarschijnlijk dat de zorg om het behoud van onze rijkdom ons bezig houdt. De gemeente die vervolgd wordt en arm is, kent zulke zorgen niet, maar ziet uit naar het einde. De zes opengebroken zegels veroorzaken het begin van Gods oordeel over een wereld die zich vijandig van Hem heeft afgekeerd tot op het laatste toe. Gelovigen leren er met andere ogen naar te kijken. Er is vergelding in voor alle onrecht dat ze hebben moeten verdragen. Er is eer en glorie in en troost van God zelf. Niet de machten van dood en verderf winnen de laatste strijd, maar God.

GESPREKSVRAGEN:

1. Wat zeggen de verzen 5 en 6 over onze westerse luxe in vergelijking tot de armoede in andere delen van de wereld?
2. Hoe leest u deze teksten? Welke verwantschap hebben wij met de lijdende kerk van alle eeuwen?

5

Laatste woorden over het gebed

LEZING: OPENBARING 8 EN 9

Openbaring is een mengeling van visioen en gebed! De aarde beeft dagelijks van de opgezonden gebeden die beantwoord worden (Openbaring 8:5). (E.H. Peterson)

UITLEG

● *Openbaring 8:1-5:*
In 8:1 wordt het zevende zegel verbroken. Hierop volgt een *stilte* van een half uur. Is het een beeld van de eeuwige rust? Of is het de stilte waardoor God de gebeden van de lijdende gelovigen kan horen? In de Joodse Talmoed is een verwijzing te vinden naar de vijfde hemel waarin grote groepen engelen gedurende elke nacht zingen en overdag stil zijn voor de heerlijkheid van Israël, dat wil zeggen zij zijn stil zodat God de lofprijs van Israël kan horen! God hoort de roep om verlossing van hen die lijden in de wereld. Deze indrukwekkende stilte vormt een groot contrast met de oordelen die volgen. De gebeden worden met wierook gemengd om ze te zuiveren en ze acceptabel te maken voor God. De gebeden worden beantwoord door het vuur dat op de aarde wordt geworpen. Dit vuur wordt zo een middel van het oordeel dat zal volgen.

● *Openbaring 8:6-13:*
Zeven zegels, maar ook zeven engelen met ieder een trompet of bazuin. Bazuinen roepen verschillende beelden op. Zo is er in Exodus 19:16-19 sprake van een bazuin rondom de verschijning van God zelf op de Sinaï. Bazuinen werden gebruikt bij de aankondiging van een oorlog (vergelijk Rechters 3:26-28). Ook de dag van de Heer werd zo aangekondigd (Joël 2:1). Hier fungeren de engelen met de bazuinen als aankondigers van een reeks oordelen die in twee groepen van 4 en 3 uiteenvallen. De eerste vier oordelen verwijzen naar de plagen in Egypte en de Exodus. De uiteindelijke verlossing (de tweede Exodus) verwijst naar de eerste verlossing (de eerste Exodus). De oordelen volgen in zekere zin de plagen uit Exodus. De ‘hagel en vuur gemengd met bloed’ verwijst naar de plaag in Exodus 9:24. Het water (een derde deel) dat in bloed verandert, verwijst naar het water van de Nijl dat eveneens in bloed verandert in Exodus 7:20-21. Bijzonder is hoe beelden ook worden omgekeerd. In Exodus 15:25 veranderde het bittere water in drinkbaar water doordat Mozes er een ‘stuk hout’ in wierp. Hier in Openbaring 8 wordt drinkbaar water bitter

informatie

Sommige leden in de gemeenten van Johannes herinnerden zich ongetwijfeld nog de dagen waarin zij *in de tempel van Jeruzalem de eredienst gevierd hadden*. Voor hen wekten de bazuinen de herinnering op aan de rijkdom aan geluiden en beelden van de tempeldienst. Bij de dagelijkse offers werden de bazuinen geblazen. Het lam kon pas op het altaar worden gelegd als de priester wierook had geofferd op het gouden altaar.

doordat er een ster in valt. Met een drievoudig ‘wee’ wordt het geen nog moet komen dat nog erger is onder de aandacht gebracht. De oordelen die gericht zijn op de rebellerende mensheid zullen nog zwaarder zijn.

● *Openbaring 9:1-12:*
De vijfde bazuin vormt de inleiding tot het vallen van een ster uit de hemel op de aarde. Vermoedelijk een engel die de sleutel heeft tot de ‘onderaardse diepten’: daar waar de machten van chaos en kwaad heersen. In Openbaring 20 is dit de plaats waar satan geworpen zal worden. Enorme sprinkhanen komen uit de put te voorschijn. Vijf maanden lang (een normale levenscyclus voor een sprinkhaan) zaaien ze verderf onder de mensen die niet bij God horen.

● *Openbaring 9:13-21:*
God beantwoordt de gebeden van zijn mensen. Er is sprake van een verbinding van dit gedeelte met 6:9-10 en 8:4-5. De engelen bij de rivier de Eufraat verwijzen naar de macht van de Perzen die als enigen de Romeinen ooit verslagen hadden. Echter in dit geval is het geen menselijk leger maar een afschrikwekkende demonische macht die de goddeloze wereld binnentrekt. Veel mensen die het overle-

ven, wijzigen echter hun levenskoers niet.

SAMENVATTING

De opmaat naar het einde wordt gevormd door een reeks verschrikkelijke oordelen waarin duidelijk wordt dat God het kwaad niet door de vingers ziet. Hij hoort en ziet het lijden van hen die van Hem zijn en spaart hen. Biddende mensen worden niet misleid door demonen van grootheid, invloed, belangrijkheid of macht. Zij keren deze de rug toe en keren zich tot de immense kracht van God.

GESPREKSVRAGEN

1. De stilte in de hemel is veelzeggend. God luistert naar al ons vragen en klagen. Het is een wonder dat Hij tot ons spreekt... maar nog een groter wonder dat Hij naar ons luistert. Wat doet dit met u?
2. In ons gebed nemen we deel aan Gods regeren ook in de richting naar de toekomst. Wat betekent dit voor onze individuele en gemeentelijke gebedspraktijk?
3. De beelden die wij op ons netvlies krijgen van de serie oordelen die worden beschreven in het visioen van Johannes zijn indringend. Hoe bewust gaat u om met het feit dat er een keer een einde/voltooiing komt van deze wereld?

6

**Laatste woorden
over getuigen**

LEZING: OPENBARING 10 EN 11

De woorden die God tot de mensheid spreekt, zijn ontzagwekkend; daar zijn we van overtuigd. Maar hoe staat het met de woorden waarmee we ons verantwoorden voor ons spreken tot God, en Gods aan de aarde gerichte evangelie? Betekent, vergeleken met zulke gebeden en zulke prediking, mijn stamelen van Gods woord wel iets in mijn dagelijkse ontmoetingen en gesprekken met mensen, die hoogstwaarschijnlijk alles liever horen dan dit? Dat is de aarzeling waar Openbaring 10 en 11 op ingaan. Het antwoord is nadrukkelijk: ja, het heeft betekenis! (E.H. Peterson)

UITLEG

● *Openbaring 10:1-11:*

We komen in de hoofdstukken 10 en 11 een soort ‘intermezzo’ tegen van twee aan

elkaar verbonden visioenen: de engel met de kleine boekrol (10:1-11) en de twee getuigen (11:1-13). Volgens Beasley-Murray wil Johannes in hoofdstuk 10 en 11 twee dingen duidelijk maken: aan de wereldgeschiedenis komt een einde (10:7) en tevens wil hij de taak van de gemeente in de tijd van onderdrukking aan de orde stellen.

De machtige engel wordt nogal eens geïdentificeerd met Christus, hoewel het onwaarschijnlijk is dat Johannes over de Heer zou spreken als een engel. De engel komt rechtstreeks uit de aanwezigheid van God met een ‘missie’ van betekenis. Vandaar dat de engel met één voet op de zee en met één voet op het land staat. De engel heeft een kleine boekrol *geopend* in zijn hand. Dit in tegenstelling tot de gesloten *grote* boekrol uit Openbaring 5. De begeleidende verschijnselen van stemgeluid en donder verwijzen naar het komende oordeel. Johannes mag de inhoud hiervan niet opschrijven. De machtige engel kondigt het onvermijdelijke einde aan: het is de hoogste tijd! Gods plan voor de hele wereld is nu voltooid. Gods geheim (zijn heil dat verborgen is voor wie niet gelooft) zal volledig werkelijkheid worden. De inhoud van dit geheim lezen we in 11:15-18. Johannes mag nu de kleine boekrol uit de hand van de machtige engel nemen en de boekrol opeten (vergelijk Ezechiël 2:9-3:3). Het *boekje* is bitter en zoet tegelijk: de mengeling van vreugde en pijn om deze boodschap bekend te maken aan de mensen.

● *Openbaring 11:1-2:*

In deze twee verzen worden de tempel in

Jeruzalem en de mensen die daar aanbidden ‘bemeten’ ter bescherming in een periode van verzoeking. De bescherming is gericht op geestelijk gevaar dat de gelovigen lopen (vergelijk 7:1-8: daar gaat het om de verzekering van het binnengaan in het hemelse koninkrijk). God zal de gelovigen beschermen tegen de demonische aanvallen van Gods tegenstander.

● *Openbaring 11:3-14:*

Twee getuigen? Wie zijn dit? De grote rabbijn Jochanan-ben-Zakkai, een tijdgenoot van Johannes, verklaarde dat God tegen Mozes gezegd zou hebben: ‘Als Ik de profeet Elia zend dan moeten jullie maar samen komen’. Het gaat niet letterlijk om Mozes en Elia. De twee worden gezien door Johannes als getuigende profeten zoals in Zacharias 4. De twee getuigen zijn hier een symbool van de getuigende gemeente in de laatste dagen voor het einde van de tijd. Deze gemeente heeft een buitengewone kracht: vuur uit hun mond, het voorkomen van regen, water dat in bloed wordt veranderd.

Na het getuigenis komt het beest uit de aarde op dat de strijd met de getuigen aangaat (vergelijk 13:7) en hen doodt. Het is de ultieme tegenstander van het Lam. De lijken van de getuigen blijven onbegraven op straat liggen in Jeruzalem en worden een afschrikwekkend schouwspel. Schokkend is het als hier Jeruzalem veenzelvigd wordt met Sodom. Er wordt feest gevierd over de dood van de getuigen. Drie en een halve dag wordt de gemeente vertrapt door haar vijanden, maar dan gebeurt er een groot wonder: God laat zijn levensadem opnieuw in hen

stromen. De getuigen staan op en worden in de hemel opgenomen.

● *Openbaring 11:15-19:*

De zevende bazuin klinkt. Je zou hier het derde ‘wee’ verwachten. Niets van dat alles: het aanbreken van het Koninkrijk van God wordt aangekondigd! God heeft de rebellie van de mensheid overwonnen. Er volgt een samenvatting van alles wat nog moet komen in de volgende hoofdstukken. God komt zijn beloften na en zal de overwinning behalen.

SAMENVATTING

De geschiedenis van de wereld komt aan haar eind. Dit gaat gepaard met schokkende gebeurtenissen. De getuigende gemeente mag vertrouwen op de bescherming van God zelf. Tegelijkertijd wordt de kracht van het getuigenis ook geconfronteerd met de macht van Gods tegenstander. God is uiteindelijk de machtige overwinnaar: zijn heerschappij zal aanbreken.

GESPREKSVRAGEN

1. In de eerste eeuwen gaven veel mensen in hun getuigenis ook hun leven weg. Wat roept dit bij u op?
2. Wij hoeven blijkbaar alleen dat kleine boekje te nemen en het op te eten (ons eigen te maken). In hoeverre herkent u die ervaring bij het getuigen van ‘zoet’ en ‘bitter’? Het woord is zoet wanneer het door anderen ontvangen wordt en bitter wanneer het verworpen wordt?
3. Zouden wij de eredienst van de gemeente kunnen zien als de ‘opgemeten plaats’ waarvan in 11:1-2 sprake is? Wat zou dit dan voor ons betekenen?

HOOFDSTUK

7

Laatste woorden over de geschiedenis

LEZING: OPENBARING 12-14

‘In het boek Openbaring gaat het vooral over de antichrist’, zei hij. ‘Nou’, bracht ik daar voorzichtig tegenin, ‘kun je me aanwijzen waar die antichrist dan wel genoemd wordt?’ Dat viel hem niet mee: ‘Het gaat hier wel over beesten, maar nee, het woord antichrist kan ik niet vinden. Wat vreemd!’

UITLEG

Deze hoofdstukken vormen de kern van het boek. Zij bevatten een overzicht van de heilsgeschiedenis. Johannes ziet de dingen weer van voren af aan, lijkt het. Het blijkt dat de geschiedenis een oorlog is van het kwaad tegen God en zijn gemeente.

Hoofdstuk 12:

De vrouw symboliseert het volk van God. Uit haar wordt de Messias geboren die

door de draak, Gods tegenstander, met de dood wordt bedreigd. Het verhaal van de vrouw wordt in de verzen 7-12 onderbroken door een meer theologisch gedeelte. Het aardse leven van Jezus, zijn kruisdood en opstanding worden hier niet naverteld, maar in het sleutelvers 11 gaat het wel over het bloed van het Lam. Als resultaat van Christus’ werk wordt de tegenstander uit de hemel verbannen. De overwinning van Jezus betekent dus het begin van het einde voor de tegenstander. De verzen 11 en 17 maken duidelijk dat gelovigen voor hun overtuiging zullen moeten lijden en sterven, maar vers 12 zegt dat de tijd van verdrukking beperkt is. Johannes 12:31-32 is een parallel met dit hoofdstuk.

Hoofdstuk 13:

Omdat het satan niet lukt de kerk uit te roeien, gaat hij haar nu verleiden. Hij bedient zich van twee ‘beesten’ die met hem een soort ‘drie-eenheid’ vormen (vergelijk 16:13). Het ‘beest uit de zee’ heeft kenmerken van de dieren in Daniël 7. Het imiteert en persifleert het Lam: het draagt een kroon, het sterft en staat weer op! Het beest is de antigoddelijke wereldmacht in het algemeen en de koppen zijn concrete belichamingen van de tegenstand tegen Gods koninkrijk (zie les 1). Het beest speelt ook de hoofdrol in Openbaring 17 en 18. Het woord antichrist komt niet voor in het boek Openbaring, maar het gaat hier natuurlijk wel over antichristelijke machten. Let erop dat ze de kerk niet openlijk aanvallen, maar verleiden. Het sociale, economische en politieke leven worden door hen beheerst. Het beest uit de aarde was in 11:7 al even

informatie

De Bijbel laat een duidelijke ontwikkeling zien in de beschrijving van Gods tegenstander. In het Oude Testament merken we weinig van hem. In het boek Job is hij in de hemel aanwezig. Zodra de Here Jezus op aarde verschijnt, valt hij aan (zie bijvoorbeeld Lukas 4:1-13, 33, 41).

Naast satan kende het Jodendom al een menselijke handlangers van hem die in de eindtijd zou optreden. Als christenen weten we dat de eindtijd de gehele periode beslaat tussen Jezus’ eerste en tweede komst. Openbaring tekent ons een antichristelijke macht die de kerk op allerlei wijzen verleidt en aanvalt, steeds heviger. De titel antichrist komt alleen voor in 1 en 2 Johannes, en is daar verbonden met verleiding en dwaalleer, niet met vervolging.

genoemd. Het ziet er uit als het lam, maar spreekt als de draak (vers 11)! Als valse priester laat het de mensen een beeld maken voor het eerste beest en brengt dat zelfs tot leven. Dit beest is een soort nep-Elia inclusief grote wonderen en imitaties van het werk van de Heilige Geest. Het teken in de verzen 16-17 is een persiflage van Gods zegel (7:3).

Van het getal 666 bestaan vele verklaringen. De meest waarschijnlijke is dat het een door en door menselijk getal is, tegenover 777 als getal van God en 888 als de getalswaarde van de naam Jezus.

Hoofdstuk 14:

De gevolgen van de keuzen van de mensen worden beschreven in zeven scènes:

- 1-5: visioen van het lam met de geredde mensheid. Net als in hoofdstuk 7 gaat het om de volheid van de mensheid.
- 6-7: oproep tot bekering aan de wereld.
- 8: een aankondiging van de val van Babylon die vooruitwijst naar hoofdstuk 17-18.
- 9-12: een waarschuwing om het beest niet te volgen die terugblijkt op hoofdstuk 13.
- 13: zaligspreking waarin ‘vanaf nu’

terugwijst naar het ‘nu’ in 12:10.

- 14-16: visioen van het eindoordeel over de gelovigen in de vorm van een graanoogst.
- 17-20: visioen van het eindoordeel over de ongelovigen in de vorm van een druivenoogst.

SAMENVATTING

De Here God heeft de geschiedenis in de hand en het werk van Jezus kan niet meer ongedaan gemaakt worden. Ons behoud is zeker! Desondanks probeert de tegenstander Gods werk te beschadigen door de gelovigen aan te vallen en te verleiden. God beschermt zijn gemeente maar zij moet volharding tonen in de geestelijke strijd. Het is niet vanzelfsprekend dat iedereen standvastig is.

GESPREKSVRAGEN

1. Bespreek de gedachte dat verleiding veel gevaarlijker is dan openlijke aanval.
2. Welke hedendaagse verleiding vindt u het gevaarlijkst? Hoe gaat u er mee om?
3. Welke positieve kanten zitten er aan christenvervolging?
4. Bespreek wat u doet of kunt doen voor vervolgte zusters en broeders.

8

Laatste woorden over discipelschap

LEZING: OPENBARING 15-18

Je kunt Openbaring lezen zoals je naar een spannende film kijkt. Blijf stil zitten en laat het over je heen komen. Vrijblijvend griezelen en wachten op de goede afloop. Johannes zou dat vreselijk vinden. Hij schrijft aan verdrukte gemeenten, gemeenten die midden in de wereld staan, en roept hen op om radicale volgelingen van het Lam te zijn. Openbaring vraagt om keuzen.

UITLEG

De hoofdstukken 15-16 staan vol verwijzingen naar Exodus: plagen, een zee, een lied van Mozes, rook van Gods majesteit, en Gods tent. In 17-18 vormt Genesis 11 de inspiratie.

Hoofdstuk 15:

Dit hoofdstuk vormt een brug naar de laatste serie oordelen. We horen de opge-

stane gelovigen een loflied zingen en zien de engelen zich voorbereiden op hun taak. De volgorde van deze twee scènes is een bemoediging: we zien de gelovigen die zullen overwinnen eerder dan de beelden van de oorlog zelf!

Hoofdstuk 16:

Een beschrijving van de derde en laatste ronde van zeven oordelen, die heviger is dan die in de hoofdstukken 6 en 8-9. Alleen de ongelovigen worden door deze plagen getroffen (vers 2, 5). Evenals destijds in Egypte grijpt God in in de geschiedenis in het belang van zijn volk. Het resultaat is echter – opnieuw – geen bekering, maar verharding (verzen 9, 11, 21)! Vers 19 wordt uitvergroot in de volgende hoofdstukken, die dus geen vervolgvormen op dit hoofdstuk.

Hoofdstuk 17:

De antichristelijke stad Babylon waar Gods volk wordt vervolgd, vormt een schel contrast met het hemelse Jeruzalem, dat in de slothoofdstukken centraal staat. Johannes tekent ons Babylon in een reeks karikaturen waarin zijn lezers veel van Rome en haar keizers konden ontdekken. Het rijk wordt eerst verbeeld door een beest, daarna door koningen. De ‘antichrist’ is dus niet alleen een persoon, maar ook een macht, een systeem en dit systeem is als onkruid gedurende de hele eindtijd (de periode sinds de eerste komst van Christus) op allerlei manieren op aarde aanwezig.

De ‘hoer’ is een stad maar ook haar inwoners, een volk dus. Seksualiteit en dronkenschap moeten, net als in het Oude

informatie

De stad *Babel* ligt aan de rivier de Eufraat en was in de oudheid omgeven door vele kanalen (vergelijk 17:1). In het Oude Testament is zij het symbool van verzet tegen God: Genesis 11, Jesaja 13 en 14, 21:1-10, Jeremia 25:12-38 en 50-51. In Openbaring wordt viermaal over Babylon gesproken, steeds met gebruikmaking van het Oude Testament: 11:18; 14:8-11; 16:19; 17:1-19:5. Ook gebruikt Johannes teksten tegen Tyrus (Jesaja 23 en Ezechiël 26-29) zodat Babylon ook de trekken van Tyrus vertoont: het wordt beschreven als een zondige en machtige stad (Babylon) en als een economische grootmacht (Tyrus). Volgens Johannes is het Romeinse rijk de gedaante die Babylon in zijn tijd had aangenomen.

Testament, niet alleen letterlijk genomen worden: het zijn ook beelden van geestelijke afhankelijkheid.

Hier wordt een burgeroorlog beschreven: het antichristelijke rijk raakt in zichzelf verdeeld want het kwaad blijkt zelfvernietigende kracht te hebben. Vergelijk de eschatologische chaos onder de vijanden van God in Ezechiël 38:21, Haggai 2:23 en Zacharia 14:13.

De woorden van 17:8 vormen een parodie op wat 1:8 over God zegt. Vers 17:13 is een sarcastische veroordeling van slavernij, waar de kerk eeuwenlang overheen gelezen heeft.

Hoofdstuk 18:

Hoofdstuk 18 is een reeks terugblikken op het ongelooflijke gebeuren waarmee een einde komt aan de wereldmacht. Het hoofdstuk valt uiteen in 1-3, 4-8, 9-10, 11-16, 17-19, 20, 21-24. De machthebbers blijven op veilige afstand om niet ook zelf door het oordeel getroffen te worden (18:9-19). Hun eigen veiligheid gaat voor en hun weklagen is zelfbeklag omdat hun handel achteruit gaat.

De opdracht ‘Ga weg uit die stad’ (18:4) is een sleutelzin in het hele boek. Het is een

oproep om alle ongelof en afgoderij los te laten, maar ook om antichristelijke politieke en economische systemen te vermijden. Blijkbaar is dat niet vanzelfsprekend! Ook gelovige mensen kunnen verleid worden.

Aan het eind van dit hoofdstuk zijn alle voorbereidingen getroffen voor de beslissende eindstrijd die aansluitend plaatsvindt in 19:11-21.

SAMENVATTING

God probeert de mensen die Hem niet dienen met geweld tot de orde te roepen, maar niets helpt. Daardoor wordt het eindoordeel onvermijdelijk. De grote vraag voor Gods kinderen is, of zij ook in slechte tijden trouwe discipelen willen zijn.

GESPREKSVRAGEN

1. ‘Ga weg uit die stad!’ Wat betekent dat concreet voor uzelf en voor uw gemeente?
2. Is God een strenge, oordelende God?
3. Hoe heeft u tot nu toe het boek Openbaring gelezen? Hoe heeft u deze acht lessen van dit boekje ervaren? Bent u anders tegen het boek Openbaring gaan aankijken?

9

Laatste woorden over verlossing

LEZING: OPENBARING 19 EN 20

De diepste betekenis van het woord ‘verlossing’ in het Hebreeuws is: open zijn, ruim worden, groter worden. Het draagt de notie van bevrijding van een bestaan dat drukkend, beperkt en benauwd is geworden. Verlossing is de ontknoping van de geschiedenis. Verlossing is Gods vastbeslotenheid om zijn schepping te redden!
(E.H. Peterson)

UITLEG

● *Openbaring 19:1-10:*
Dit gedeelte is een loflied op de veroordeling van Babylon (Rome). God heeft de stad van de antichrist vernietigd. Drie maal klonk in 7:10 het ‘wee’, nu klinkt ook drie maal een hallelujah: een grote hemelse menigte, de vierentwintig oudsten en vier wezens en een stem van de troon. In vers 6-8 komt de lofzang van de

gemeente aan de orde. Deze is gericht op de bruiloft van het Lam en Gods heerschappij. Het kleed dat de bruid draagt, is geweven door de ontelbare daden van gehoorzaamheid van hen die volhardden tot het einde. Een zaligspreking volgt: de bruidegom en de gasten zijn één!

● *Openbaring 19:11-21:*

Johannes ziet een ruiter op een wit paard. Het is de eerste van een serie beelden waarin Christus’ komst als de machtige overwinnaar wordt getekend. Zijn verschijning is buitengewoon indringend: Hij oordeelt (ogen als een vlamvend vuur) en is de Heer der Heren en de Koning der Koningen (op zijn hoofd had hij veel kronen). Zijn kleren zijn met bloed door-drenkt. De ruiter wordt vergezeld van een groot leger van engelen. Jezus en zijn activiteit wordt getekend met de macht van zijn oordeel (zwaard uit zijn mond) en met een wapen van wraak (de ijzeren herders-staf) en tenslotte ook met de wijnpers van Gods woede (vers 15). Door de naam ‘Hoogste Heer en Koning’ op zijn dij wil de macht en overwinning over alle vijanden van God benadrukt worden.

Het tegenbeeld van het bruiloftsmaal van het Lam vinden we in de verzen 17-18. Een engel roept de vogels van de hemel op om naar Gods grote maaltijd te komen, een gruwelijke maaltijd (vergelijk Ezechiël 39:17-20). Hoewel het beest en de koningen op aarde proberen strijd te leveren tegen de ruiter op het witte paard, komt er van strijd niets terecht. Het beest en zijn trawanten worden gevangen genomen en naar hun eindbestemming gebracht: de vuurpoel.

● *Openbaring 20:1-3:*

Rondom de onderwerping van satan speelt zich geen groot gevecht af: een engel grijpt, ketent, gooit in de diepte, sluit de put en verzegelt die. De symbolische taal maakt duidelijk dat de draak geen contact meer kan hebben met de mensheid.

Vermoedelijk is er geen bijbelgedeelte uit Openbaring dat zo de gemoederen beziggehouden heeft als dit gedeelte. De vraag hoe de duizend jaar (de duizend jaar binding van satan en de duizend jaar regering van de Messias, vers 4) geduid moeten worden, heeft vele antwoorden gekregen. De beperking van de heerschappij van de Messias tot duizend jaar komen we in het Oude Testament niet tegen. Bovendien wordt het koninkrijk waarover de Messias regeert, getypeerd als een wereldlijk koninkrijk. Vermoedelijk geeft de ‘duizend jaar’ die Johannes hier beschrijft meer het karakter van de heerschappij van Christus aan dan haar lengte. Het is de ‘tijd’ die volkomen is voor God om zijn werk te voltooien: het uitleiden van zijn volk uit de greep van de duisternis.

In 12:9 wordt satan *uit* de hemel op de aarde gegooid. Zijn strijd tegen de gemeente intensiveert, omdat zijn tijd kort is. In 20:3 wordt satan *van* de aarde weggenomen en gevangen genomen. Deze periode duurt duizend jaar. Waarom wordt satan daarna opnieuw losgelaten? De antwoorden hierop lijken speculatief.

● *Openbaring 20:4-6:*

Direct na de opsluiting van satan worden de martelaren uit de dood opgewekt. Duizend jaar regeren zij met de Messias: vermoedelijk de periode tussen hun ster-

ven en de uiteindelijke opstanding. De opstanding is hier een symbolische aanduiding van het feit dat zij met Christus leven.

● *Openbaring 20:7-15:*

Johannes volgt de profetie uit Ezechiël 38 over de invasie van Israël door Gog en Magog. Het beeld brengt een enorme aanval op de manifestatie van Christus’ heerschappij tot uitdrukking. In vers 11 en in enorm contrast met de afgang van satan, staat de majesteit van God centraal. Hij zetelt op de witte (majesteit en heiligheid) troon. De boeken gaan open! Iedereen moet komen en wordt geoordeeld. Dood en dodenrijk verdwijnen in de vuurpoel! De nieuwe hemel en aarde komen!

SAMENVATTING

God voltooit zijn verlossingswerk aan het einde van de tijd, zijn overwinning in Christus is totaal en leidt tot grote lofen en laatste gruwelijke tegenstand van satan. Aan alle rebellie komt een einde, satan wordt gebonden, verwijderd en de dood met zijn trawanten verdwijnt voor eeuwig.

GESPREKSVRAGEN

1. Het verlossingsvisioen in deze hoofdstukken betreft een maaltijd en een oorlog. Wat roepen beide beelden bij u op?
2. ‘Als we aannemen dat verlossing een diploma is dat ons voor de eeuwigheid kwalificeert, een diploma om in te lijsten en boven ons bed te hangen, dan hebben we het mis. Het is oorlog.’ (E.H. Peterson) Wat doet deze uitspraak met uw kijk op verlossing en uw leven als volgeling van Jezus?

10

**Laatste woorden
over een nieuw begin**

LEZING: OPENBARING 21-22:5

Wat zou er in die tas zitten, die daar verlaten op het perron staat? Kan ik nog wel door die wijk in het donker? Wat hebben die jongens op dat viaduct in hun hand? Wat heb je aan een veilige omgeving als men zich onveilig voelt?

Elke zichzelf serieus nemende politieke partij zet het thema veiligheid in zijn programma. Met veiligheid kun je scoren en geld verdienen. Maar wij kunnen nog zo hoog inzetten op veiligheid, zolang wij veiligheid los koppelen van de heiligheid van God zal de ellende voortduren. Veiligheid en heiligheid gaan hand in hand. Daar waar mensen Gods leefregels loslaten neemt de onveiligheid toe.

UITLEG

De gelovigen uit de tijd van Johannes hadden het moeilijk. Zij leefden in een wereld

waarin veiligheid en heiligheid ver te zoeken was. Johannes mag hen met dit visioen bemoedigen en vertroosten. Er komt een nieuwe wereld vol veiligheid en heiligheid. Dit visioen wil ons ook bemoedigen. Johannes gebruikt beelden en begrippen voor de gelovigen uit zijn tijd. Om deze te begrijpen moeten wij in de huid van de eerste lezers kruipen. Anders laten wij dit gedeelte buiksprenen.

Johannes ziet een heilige stad, een nieuw Jeruzalem neerdalen uit de hemel (vers 2, 10). Aan de ene kant nieuw, aan de andere kant door zijn naam verbonden met de wereld. Deze stad is heilig, zonder zonde, aan God toegewijd. In deze stad valt het onderscheid tussen hemel en aarde weg.

Een stad stond toen voor veiligheid. Deze stad is 2300 km. lang en 2300 km. breed (Amsterdam-Moskou). De oppervlakte is gelijk aan een groot deel van het vaste land van Europa. Het is een grote stad die staat voor een grote veiligheid. Een muur was ook het beeld van veiligheid. Deze muur is ongeveer 70 meter hoog. Hij is gemaakt van diamant, keihard, toen onneembaar, dus veiligheid. Poorten hadden toen ook alles met veiligheid te maken. Als zij dag en nacht open konden blijven, was dat toen een teken van super veiligheid (21:25) en bovendien zat er nog een engel op (21:12). Dit kon voor die mensen niet meer mis gaan.

Wat een troost voor deze mensen in hun onveilige wereld. Maar er komt niet alleen veiligheid in de nieuwe wereld. Nog belangrijker is dat Gods heiligheid er komt.

informatie

Telkens *als Israël de heiligheid van God uit het oog verloor*, nam de onveiligheid toe. Intern bijvoorbeeld de druk op de weduwen en de wezen, extern van vijandelijke machten, zie bijvoorbeeld Rechters. Voor ons geldt hetzelfde. Helaas gaan thuisgeweld, incest e.d. niet aan de deuren van de gelovigen voorbij. Een kerkelijke plaats als Veenendaal heeft een opmerkelijk hoge score aan thuisgeweld. Nederland staat in de top 5 van de onveiligste westerse landen.

Ook dit wordt in beelden en begrippen uit die tijd weergegeven.

De stad is een kubus (21:16). Hij is ook 2300 km. hoog (ongeveer 20.000 Dommotoren!). Een kubus was in die tijd een volmaakt heilige vorm. Alles wat symmetrisch was, gold als een schoonheidsideaal. Vandaar dat tempels uit die tijd, in onze ogen, vaak zo'n lompe vorm hadden. Denk eens aan het heilige der heiligen (ook een kubus). Bovendien betekent het Griekse woord voor vierkant (21:16) ook onberispelijk, integer. Plato sprak over een vierkant persoon. Wij staan ergens vierkant achter. Het model van de stad beeldde dus heiligheid uit. Dit werd nog eens versterkt doordat deze stad van goud was (21:18). Bovendien God woont in haar midden en verlicht de stad (21:3, 22; 22:3). Deze stad is zo vol van de heerlijkheid van God dat de zon en de maan niet meer nodig zijn (21:23; 22:5).

Vol van veiligheid en heerlijkheid. Die volheid komt ook nog tot uiting in het gebruik van het getal 12. Dit getal stond toen voor volheid. Soms is er sprake van 1000 x 12 (21:16). Soms van 12 in het kwadraat (21:17). Voller kan niet. In dit visioen wordt in superlatieven de veiligheid en de

heerlijkheid neergezet.

SAMENVATTING

Met de meest goede bedoelingen kunnen wij alles in dit visioen letterlijk nemen. Bijbellezen is echter steeds kruipen in de huid van de eerste lezers. Zij hadden een andere denk- en belevingswereld dan wij.

GESPREKSVRAGEN

1. Stel je houdt van het buitenleven. In een stad en zeker als die ommuurd zou zijn met slechts om de 750 km. een poort voel je je opgesloten. Je geeft ook niets om goud en edelstenen. Je neemt alles in dit visioen letterlijk. Is het visioen uit Openbaring 21:9-27 dan een aantrekkelijk beeld van de nieuwe wereld? Iets waar je naar uitkijkt?
2. Wij kunnen niet altijd wat doen aan de veiligheid in onze wereld. Wij zijn wel verantwoordelijk voor de veiligheid in onze gezinnen en in de gemeente. Zelfs in de gemeente zijn mensen lang niet altijd veilig. Bespreek hoe wij kunnen werken aan veiligheid vanuit het begrip heiligheid.
3. Maken wij ons net zo druk over de heiligheid van God als over onze veiligheid? Wat is voor u belangrijker? Motiveer uw keuze.

11

De laatste woorden

LEZING: OPENBARING 22:6-21

De laatste woorden die iemand vóór zijn sterven uitspreekt, worden vaak gekoesterd en bewaard. Zo bestaat er een rijke literatuur van laatste woorden van beroemde persoonlijkheden. In het boek Openbaring vinden we de laatste woorden van een gestorven en verrezen (!) Heer, die zijn gemeente oproept uit te zien naar zijn komst. De Levende is ook de Komende! Met deze troost sluit het troostboek Openbaring af.

UITLEG

Vanaf vers 6 is in hoofdstuk 22 sprake van een 'hoorspel' waarin een engel, Johannes en de Heer participeren. Het is boeiend om die samenspraak te lezen. Dat wordt volgehouden tot het eind van het hoofdstuk. Zo valt vers 20 uiteen in een tweespraak tussen de Heer en de gemeente. De Heer zegt: 'Ja, ik kom spoedig!' De gemeente reageert daarop met:

'Amen. Kom, Heer Jezus!'

Prominent in de afsluiting van het boek Openbaring klinkt de betuiging van de Heer dat Hij spoedig zal komen (vers 7, 12, 20). Tot driemaal toe ontvangt de gemeente in de verdrukking de vertroostende bemoediging dat het lijden een einde zal nemen. De gemeente zegt daar letterlijk amen op. Zij bidt gelovig en in vurig verlangen om zijn komst.

Vlak vóór deze woorden staat een uitvoerige waarschuwing, gericht aan het adres van mogelijke vervalsers van de zuivere woorden van de Heer. Johannes bezeugt de overschrijvers niets aan het boek toe te voegen of weg te laten. Bijbelverspreiding gebeurde toen door het overschrijven van de tekst. De Heer weet wat er soms schuilt in het hart van mensen: de tekst naar hun hand te willen zetten om hun uitleg (= inleg!) plausibel te maken. De speculanten die hun eigen toekomstfantasieën willen botvieren zijn gewaarschuwd! Een zware vervloeking moet hen afschrikken. Een dergelijke waarschuwing vinden we ook in het Oude Testament: Deuteronomium 4:2 en 12:32. Het is opmerkelijk dat ook bijvoorbeeld Paulus een waarmede van echtheid aan zijn brieven heeft meegegeven (Galaten 6:11). Men moest er van op aan kunnen dat de authenticiteit gewaarborgd was. Johannes werkt het naar twee kanten uit. Wie er bij doet, God zal hem al de rampen uit de Openbaring aandoen. Wie er afdoet, God zal hem wegdoen uit zijn stad. In de woorden 'toedoen', 'afdoen' en 'wegdoen' wordt de woordspeling van de

informatie

'De tijd is nabij!' Deze vertroosting klinkt in vers 10. Johannes gebruikt voor 'tijd' twee woorden: *chronos* en *kairos*. Het eerste heeft te maken met de klok en de agenda. Het tweede is de bepaalde tijd: de gelegenheid! In de *chronos* onthult God zijn *kairos*. Dan gaat het om de openbaringsmomenten van zijn genade en heerlijkheid. *Kairos* is het uur X, het allesbepalende tijdstip waarop God handelt. Nu is het zover. Nu gaat het gebeuren en wel van Godswege. God is een God die de *chronos* gebruikt om met mensen tot zijn doel te komen die de *kairos* ontdekken van zijn komen en presentie in deze wereld. Het is opmerkelijk dat ook in de Openbaring woorden gebezigd worden als 'Hij, die is, die was en die komt' (Openbaring 1:4, 8). Hierin vallen *chronos* en *kairos* samen. De tijd tussen hemelvaart en wederkomst is volop *kairotische* tijd. Het bereidt ons voor op het moment waarop de volheid der tijden zal aanbreken en het stelt ons dagelijks nog in de gelegenheid om voor Jezus te kiezen!

oorspronkelijke tekst bewaard.

De oproep om de Heer te verwachten gaat gepaard met de vermaning om een God toegewijd leven te leiden. De profetische woorden van dit boek mogen niet verzegeld worden, want het is bijna tijd (22:10)! Het duurt niet lang meer. Het einde staat voor de deur. Daarom moet het onderscheid tussen kinderen van God en kinderen van deze wereld duidelijker worden. De onrechtvaardigheid zal toenemen, maar de rechtvaardigen moeten zich scherper profileren. Iets dergelijks stond al in de profetieën van Daniël (12:10). Het gaat naar de climax. Vóór of tegen. Licht of duisternis. Wit of zwart. Geen neutraliteit! De grote scheiding wordt zichtbaar. In schrille kleuren wordt het contrast geschilderd tussen de onrechtvaardigen en de rechtvaardigen.

SAMENVATTING

De gemeente is bruidsgemeente die haar bruidegom verwacht. Zij wordt aangespoord te volharden in het gebed dat de

Heer spoedig zal komen. Uiteindelijk is het de Heer zelf die deze verwachting in het hart van zijn gemeente heeft gelegd door de voortdurende betuiging dat zijn komst aanstaande is. 'Ja, ik kom spoedig!'

GESPREKSVRAGEN

1. De tekst is profetisch in de analyse van de situatie in de wereldsamenleving. De woorden 'vuil' en 'onrein' markeren een scherp contrast met de kinderen van God die steeds meer de heiligheid van Jezus in zich aannemen. Welke aanwijzingen ziet u hiervan terug in de samenleving van vandaag?
2. Beangstigt u het gegeven dat de samenleving zich steeds meer zal verharden en dat ons het vuur aan de schenen zal worden gelegd? (Zie ook Matteüs 24:12)
3. Hoe kunnen wij elkaar aanvuren en bemoedigen om door de ernstige tijd heen te kunnen komen?
4. Op welke wijze functioneert de boodschap dat Jezus spoedig zal komen voor u als een troost?

A A N T E K E N I N G E N
